

A salgótarjáni országos krónika-író tanácskozás után

Az elmúlt évek során bebizonyosodott, hogy a falukrónikák a jelenkor történetének gazdag és hiteles forrásanyagai lehetnek, ha megfelelő szervezettséggel és alapossággal vezetik. A falu átalakulásának, a szocializmus építésének, eseményeinek és adatainak páratlan értékű, új, szocialista adattára a falukrónika, ami megőrzi és nyomon követi a forradalmi változást, megörökítve a gazdasági, társadalmi és kulturális harc győzelmét, a közeleső eredményeket lelkesítésre, az esetleges hibákat okulásra. Hiteles, megbízható és viszonylag teljes képet tudnak nyújtani — egy-egy községre vonatkoztatva — a szocialista nagyüzem megerősödéséért, az egységes paraszti osztályért, az új embertípusért folytatott harcról. S a legnagyobb éppen az, hogy ezt vele egyidőben, a fejlődés folyamatában tudja rögzíteni a jellemző események és adatok kiválasztásával. Mind politikai, mind társadalmi és tudományos szempontból rendkívül nagy, ma még felbecsülhetetlen értékű anyaggyűjtést végzünk a falukrónikákkal.

Az elmondottak után nézzük meg, hogy milyen gyakorlati tennivalók merülnek fel a krónika-írás és szerkesztés területén.

Ezeket két pontban foglalhatjuk össze. Az egyik feladat: minél szélesebb körben el kell terjeszteni a krónikát, beleértve a falukrónika mellett a tsz-krónikát, üzemkrónikát is. A másik feladat: tartalmasabbá kell tenni a krónikákat, egységes elvi és szerkesztési mód kialakítását minél hamarabb el kell kezdeni.

A korábbi években vezetett krónikák kísérletnek tekinthetők, arra voltak jók, hogy tisztázódjanak a legfontosabb elvi kérdések: lehet-e írni napjaink történetét, milyen módon, egyéni vagy kollektív legyen, s természetesen a hitelesség és objektivitás kérdését is felvetette, végül tudományos értékük is vita tárgyát képezte. Hogy ma a krónikákat a jelenkor szocialista típusú forrásainak tekintjük — illetve azzá akarjuk fejleszteni —, azt bizonyítja, hogy a

kísérlet eredményes volt, kiállta a próbát. Különösen elmondhatjuk ezt azután, hogy Salgótarjában országos krónika-író tanácskozás volt. A 42 nógrádi krónikás munkája, eredménye alapján új állomáshoz érkezett a krónikaíró mozgalom, Nógrádban a krónika-írás megyei programmá vált. Az elvi kérdések mellett az volt a legfontosabb, hogyan lehet a krónika-írást az egész megyében általánossá tenni. S ha Nógrád megye ezt megvalósítja — amiben nem lehet kételkedni —, akkor még tovább kell lépni a krónika elterjesztésében. Tovább kell lépni földrajzi értelemben is, de úgy is hogy üzemekre, üzemezőkre, intézményekre, iskolákra, szocialista brigádokra is kiterjesztjük a krónikát. Az ipar és a kultúra területének eseményei sem kevésbé fontosak a szocialista átalakulás egészét tekintve, mint a falu szocializálása. Itt is ugyanúgy meg vannak a lehetőségek és éppolyan fontosak, legfeljebb eddig még nem kíséreltük meg és értékét nem tehetjük mérlegre.

A másik feladat — amit párhuzamosan kell megoldani az elsővel — tartalmasabbá kell válniok a krónikáknak. Ahhoz, hogy gazdag forrása legyen a szocialista építésnek, rendszeres és sokoldalú adattárnak kell lennie. A romantika minden maradványától tisztítsuk meg, ami a „krónika” szóhoz tapad, hiteles adatokkal, reálisan rögzítsük életünket. A gazdasági élet mint alap különösen fontos. Az eredmények mellett a munkaszervezést, a gépi ellátottságot, a termelékenységét is rögzítsük. Nagyon hasznos, az időjárásnak mint befolyásoló tényezőnek a természetmenny, munkavégzés vonatkozásában való vizsgálata. A piaci árak alakulása sok azonosság mellett is igen értékes adatokat tartalmaz a helyi viszonyokat illetően.

Most nem lehet feladatom a krónikába kíváncszó adatok, témák felsorolása. A gazdasági vonatkozások közül a legfontosabbakat említettem a krónikák tartalmasabbá tétele érdekében. Szintén csak ilyen

célzattal említem meg a falu lakosságának életét megmutató demográfiai és szociográfiai témakört, az elvándorlást, az ipari munkavállalást, a tsz-tagok életkori átlagát, kulturális ellátottságát. S ha ehhez még a néprajzi és nyelvjárási lehetőségeket is hozzávesszük, krónikánkból kirajzolódik a közös vonások ellenére is a „mi falunk” a maga sajátosságával, s ez ugyanolyan fontos feladat, mint az általánosan érvényesülő folyamat megmutatása. Így érjük el, hogy a kép és újság dokumentáció mellett — ami szintén nélkülözhetetlen —, a helyi szöveges bejegyzés lesz a krónika igazi gerince, legfontosabb anyaga, amit azok csak kiemelve említenek, szemléltetnek.

Az elvi szempontok és az egységesebb szerkesztés lényege az elmondottakban benne van. Egy falu népének alakuló, változó anyagi, társadalmi és kulturális életét csak az adatok sokféleségével mutathatjuk be. Mivel mindent nem tudunk lejegyezni, a válogatás szempontja csak az lehet: mennyire lényeges, mennyire jellemző.

A krónikával kapcsolatban támasztott igények viszonylagosak. Számos tényező befolyásolja, csökkentí egy-egy krónika értékét, de inkább azt vizsgáljuk, hogyan lehet emelni a színvonalat, milyen feltételek szükségesek hozzá. Az anyagi feltételek megteremtése éppúgy a helyi párt és tanácsi szervektől függ, mint a tartalmi színvonal emelése. Amennyiben a helyi szervek megértik a krónika fontosságát, a művelődési otthonokon keresztül meg lehet találni az anyagi támogatást (papíryanag, fényképezés stb.). Másrészt a község életére vonatkozó adatok (termelés, munkaszervezés) összegyűjtése könnyebbé válik a krónikások számára. A leghelyesebb, ha részt vesznek a krónika-írásban, mert a párt és a tanácsi vezetők adatközlési biztosítékot jelentenek a hitelességre vonatkozó-

an. De ezt úgy is fogalmíthatjuk, hogy a szocialista építés helyi irányítói és vezetői számára is rendkívül hasznos anyag gyűlik össze, amit érdemes figyelemmel kísérni.

A krónika tehát csak kollektív munkával lehet igazán egy falu életének hűséges tükré, csak közös anyaggyűjtésből származhat ehhez elegendő anyag. S ez a legfontosabb: az anyaggyűjtés, amiben a krónikások (vezetők és a közösség életét figyelemmel kísérő emberek) egyaránt részt vesznek. Az összegyűjtött anyag elrendezése, a megszerkesztés már szűkebb csoport feladata is lehet, hiszen ez jórészt technikai munka, de nem mellékes, mivel a kronológiai sorrend és a képanyag elrendezése, esztétikailag jó megoldása néha sok nehézséget jelent a szerkesztőknek.

A kollektív munka teszi lehetővé, hogy a közösség (falú, tsz, üzem) életének egyidejű és hiteles megőrzése mellett, éppen a hitelesség érdekében a krónikairó kollektíva az eseményekkel kapcsolatban állásfoglalását is rögzítse. Az egyszerű regisztrálásnál magasabb szintű, ha véleményünket is kifejtjük, értékelünk is. Céljaink ismeretében képesek vagyunk erre, éljünk hát a lehetőséggel.

Befejezésül ismét hangsúlyozni kívánom, hogy a krónika-írás területén kettős feladat áll előttünk: Nógrád példáját követve minél több helyütt kell megindítani a krónikát, mozgalmá kell fejleszteni, másrészt magasabb szintre kell emelni tartalmi szempontból. Ennek feltétele viszont, az, hogy a kibontakoztatáshoz nagyobb támogatást kapjon ez a törekvés. Csak közös erőfeszítéssel tudjuk megteremteni jelenkorunk történetének gazdag adattárát a krónikákkal, s társadalompolitikai és tudományos szempontból egyaránt nagy jelentőségű lesz a szocialista építés megörökítése.

Kuczy Károly